

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Andersson, Ivar. Fornvännen. 1944.

Bonnier, A-C. Kyrkorna berättar.

Curman, S & Roosval, J. Sveriges kyrkor, Uppland 2. Stockholm 1918. SvK

Arkiv:

Länsstyrelsen i Stockholm, Lst

Stockholms Läns Museum, SML

Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetet

Muntligen:

Jan-Olov Ivarsson

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
Tidig medeltid	Träkyrka och befintlig sakristia med ursprungligt tunnvalv.	SvK
Ca 1300	Nuvarande kyrka uppförs som salkyrka med långhus och jämbrett kor. Sakristian i nord är eventuellt tillkommen redan i anslutning till föregångaren i trä.	SvK
Ca 1400?	Tillbyggnad av vapenhus i söder	SvK
Ca 1450	Valvslagning i kor, långhus och vapenhus.	SvK
1475	Valvmåleri i tre perioder, den sista en bit in på 1500-talet.	SvK
1500-1525	Altarskåpets tillverkningstid.	SvK
1500-tal	Byggnation av klockstapel, kan vara ännu äldre.	SvK
1635	Teckning föreställande kyrkan från söder, av I Rhezelius. Här syns tre fönster i sydfasaden, och stiglucka i västra kyrkogårdsmuren. Dock inget vapenhus!	SvK
1698	Nya slutna bänkar och predikstol av Erich Hollner.	Sv K
1704	Träinredning målas i ljusa färger. Pyramidparet härrör från detta år.	Sv K
1724	Utbetalning för fönster bak i kyrkan (sockenstämmoprotokoll).	SvK
1728	Spåntak tjärades. Invändigt lagas skrank i höga koret.	SvK
1751	Kyrkan repareras. Västentrén öppnas upp. Nytt kyrkofönster i norr samt tre gamla fönster förstöras (visitationsprotokoll).	SvK
1754	Den äldsta kyrkogården utvidgas lite söderut, ca 24 x 15 meter.	Ivarsson
1774	Stegluckor repareras och förses med nya portar (sockenstämmoprotokoll).	SvK
1779	Glasade innerdörrar sattes in mellan vapenhus och kyrkorum samt mellan västentré och kyrkorum. Västentrén hade dess förr innan endast en enkel furudörr med gotiska järnbeslag.	SvK
1791-92	Sakristians fönster förstöras och kompletteras med järngaller och spisel (sockenstämmoprotokoll 1791).	SvK

1794	Nordsidans stiglucka lagas. Bogårdsmuren rappas och taket rödfärgas. (sockenstämmoprotokoll). Kyrkogården utvidgas norrut, avgränsning med gråstensmur.	SvK
1799	Kyrktaket lagas grundligt och strykes med rödfärg, tjära och vitriol.	SvK
1809	Kyrkogården utvidgas österut.	SvK
1814	Muren torvlägges.	SvK
1817	Beställning av grindar till kyrkogården. Betalning för träd runt kyrkogården.	SvK
1819	Omläggning av tak på del av kyrkogårdsmur intill norra stigluckan.	SvK
1825	Kalkmålningar i vapenhuset kalkades över.	SvK
1848	Upptagande av fönster i kyrkans nordfasad, åt väster.	SvK
Ca 1850	Kalkmålningar på kyrkorummets väggar kalkades över. Södra väggen överkalkades något senare.	SvK
1851	Ny altarring, halv åttkant, ritad av J. L. Larsson. Altarskivan av sten ersätts av trä.	SvK
1862	Kyrkans första orgelverk beställt.	Sundin
1900	Kyrkogården utvidgas ytterligare österut.	SvK
1905	Invändig restaurering enligt ritningar av arkitekt Gustav Améen. Framtagande och konservering av kalkmålningar på väggar samt komplettering av måleri, konturer ifyllda och färgen kompletterad. Arbetet utfört av dekorationsmålare K E Nordström. Inläggande av trägolv under bänkar, lades på tegelgolv från 1801. Inläggande av kalksten i mittgång och tegelgolv i vapenhus. Inrättande av nytt altare och ny altarring. Uppsättande av bröstpanel, panel togs från äldre bänkinredning. Nya öppna bänkar. Ny blågrön orgelfasad som ersatte äldre med helgonbilder. Nya inre pardörrar till vapenhus och västentré. Genomgående ny blå färgsättning på snickerier, tom på predikstol. Ny värmecentral byggdes på kyrkans norra sida, vilket innebar delvis igensättning av nordfasadens västligaste fönster för inkommande värmeledning. Förminskning av östra fönstret till nuvarande runda form. Nya grönmålade ytterdörrar av pärlspånt med beslag tillverkade efter de gamla dörrarnas beslag. Plåtskodd skorsten på långhus, ritad av arkitekt G. Améen.	Lst
1913	Dopfont placeras på korets södra sida. Cuppa av sandsten, ej original men medeltida, och bas av kalksten. Ursprunglig cuppa av kalksten trasig. Äldre ytterdörr sedan länge tagen ur bruk skänktes till Upplandsmuseet.	Lst
1921	Utvidgning av kyrkogården söder om muren.	Ivarsson
1926	Kapellet invigs.	Ivarsson
1939	Konservering av altarskåp, restaurering av förgyllning utfört av Sven Dalén.	Lst
1963	Kyrkogården utvidgas österut.	Ivarsson
1971-72	Invändig restaurering. Nytt värmesystem. Omläggning av golv. I kor och under bänkar lades tegel på befintligt trägolv. I koret utfördes underlag av betong. Mittgången belades med kalksten. Inspektionsluckor finns runt om i golvet. Ytskikt på väggar och valv konserverades i hela kyrkan. Nedsjunkna och spruckna valvribbor reparerades. Sprickor kilades med stålbleck och hydrauliskt kalkbruk. Borttagen puts återmonterades. Målningsfragment lämnades framme i vapenhuset. Konservering av kalkmålningar, tre medeltida träskulpturer, altarskåp, altarring, altarbord, två pyramider, och övrig fast inredning i kyrkan. Konservator Evald Håkansson. Återställande av medeltida dopfont i kalksten. I koret dokumenterades trägolvet med märken efter äldre altarring, en stenmurad gravkammare, murrester från ett	Lst

	äldre stenaltare samt murrester som kopplas till en äldre träkyrka. Sakristian anses vara knuten till träkyrkan.	
1972	Byggnation av transformatorstation vid kyrka. Kyrkans blyspröjsade innerfönster fick istället inlagt klart ospröjsat glas.	Lst
1973	Epitafium flyttas från kyrkans norra vägg till gravkorets södra vägg.	Lst
1974	Ritning av brädor från kyrkans medeltida trätak. Utrensning av föremål i uthus på prästgård.	Lst
1976	Utvändig renovering, putslagning och avfärgning. Renovering av klockstapel, återmontering av timmerkista, lagning av bjälklag.	Lst
1977	Minneslund tillkommer.	Ivarsson
1993	Elsanering av klockstapel. Ny friliggande elcentral.	Lst
1998	Konservering av altarskåp och skulpturer. Även konservering av antependium från 1942 och mässhake från 1940-talet.	SML
1999	Återmontering av 1905-års orgel.	Lst